STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
L. A. GEELHOEDA
přednesené dne 14. září 2006 [1]

I – Úvod

1. Jedná se o případ, ve kterém opětovně hraje rozhodující úlohu nedotknutelnost překážky věci rozsouzené. Pravomocné rozhodnutí, jež je dotčeno v projednávaném případě, bylo vydáno v občanskoprávním řízení italským soudem, který rozhodl, že vnitrostátní právní předpis zavazoval italský stát vyplatit státní podporu poskytnutou za určitých podmínek navzdory dřívějšímu rozhodnutí Komise, kterým tato prohlásila podporu za neslučitelnou se společným trhem. V rámci řízení následně zahájeného za účelem vymáhání podpory vyplacené v rozporu s právem Společenství příjemce podpory namítá vůči italským orgánům právní moc rozsudku italského soudu. Podstatou základní otázky je, zda rozhodnutí vnitrostátního soudu může být překážkou pro výkon výlučné pravomoci Komise posuzovat slučitelnost státní podpory s právem Společenství a, případně, nařídit vymáhání protiprávně poskytnuté podpory.

1 — Původní jazyk: nizozemština.

II – Příslušné právní předpisy

A – *Právní úprava Společenství*

2. Článek 4 písm. c) ESUO zakazuje členským státům poskytovat v odvětvích uhlí nebo oceli subvence nebo podpory v jakékoli formě.

3. Od roku 1980 byla kvůli ostré krizi v odvětví ocelářství v Evropě přijata řada výjimečných opatření, která se odchýlila od tohoto absolutního zákazu. Tato opatření jsou založena na čl. 95 prvním a druhém pododstavci ESUO.

4. Rozhodnutí č. 2320/81/ESUO [2], ve znění rozhodnutí č. 1018/85/ESUO [3], takzvaný druhý kodex podpor, se používalo od druhé

2 — Rozhodnutí Komise ze dne 7. srpna 1981 zavádějící pravidla Společenství pro podporu ocelářského průmyslu (Úř. věst. L 228, s. 14).

3 — Rozhodnutí Komise ze dne 19. dubna 1985, kterým se mění rozhodnutí č. 2320/81/ESUO zavádějící pravidla Společenství pro podporu ocelářského průmyslu (Úř. věst. L 110, s. 5).

poloviny roku 1981 až do konce roku 1985. Cílem tohoto kodexu bylo umožnit poskytnutí podpor určených k nápravě odvětví a vrácení objemu výroby na úroveň poptávky. Podpory měly být dočasné a měly být předem schváleny. Kodex upravoval schvalovací řízení.

5. Na základě čl. 8 odst. 1 druhého kodexu podpor:

„Komise je včas informována o návrzích na zavedení nebo změnu podpor, aby se k nim mohla vyjádřit [...]. [...] Dotčený členský stát může navrhovaná opatření uplatnit pouze se souhlasem Komise a v souladu s podmínkami stanovenými Komisí." *(neoficiální překlad)*

6. Od 1. ledna 1986 byl tento kodex nahrazen třetím kodexem podpor, jenž byl zaveden rozhodnutím č. 3484/85/ESUO [4] a platil od 1. ledna 1986 do 31. prosince 1988 včetně. Tento kodex umožnil odchýlit se ve velmi úzkém rozsahu od zákazu podpor v tomto odvětví. Na základě článku 3 třetího kodexu bylo možné poskytnout podpory na přizpůsobení zařízení novým právním předpisům v oblasti ochrany životního prostředí. Výše těchto podpor nemohla přesáhnout 15 % čistého ekvivalentu dotace investičních nákladů přímo spojených s opatřením na ochranu životního prostředí.

7. Článek 1 odst. 3 třetího kodexu upřesňoval, že podpory bylo možné zavádět pouze v souladu s postupy uvedenými v článku 6 a žádná platba nemohla být provedena po 31. prosinci 1988.

8. Článek 6 odst. 1, 2 a 4 třetího kodexu podpor zní následovně:

„1. Komise je včas informována o návrzích na zavedení nebo změnu podpor, aby se k nim mohla vyjádřit [...]. Za stejných podmínek je informována o návrzích na zavedení v odvětví ocelářství režimů podpor, o kterých se již vyjádřila na základě ustanovení Smlouvy EHS. Oznámení o návrzích podpor uvedená v tomto článku je třeba učinit u Komise nejpozději 30. června 1988.

4 — Rozhodnutí Komise ze dne 27. listopadu 1985 zavádějící pravidla Společenství pro podpory v ocelářském průmyslu (Úř. věst. L 340, s. 1).

2. Komise je včas, a nejpozději 30. června 1988, informována o veškerých návrzích finančních opatření (nabytí podílů, vklad do kapitálu nebo obdobná opatření) členských států, územních celků nebo orgánů využívajících pro tento účel veřejné zdroje ve prospěch ocelářských podniků, aby se mohla vyjádřit.

Komise určuje, zda opatření obsahují prvky podpory podle čl. 1 odst. 2, a posoudí případně jejich slučitelnost s ustanoveními článků 2 až 5.

[...]

4. Pokud Komise poté, co vyzvala zúčastněné strany k předložení svých připomínek, dospěje k závěru, že podpora je neslučitelná s ustanoveními tohoto rozhodnutí, oznámí dotčenému členskému státu své rozhodnutí. Komise přijme takové rozhodnutí nejpozději tři měsíce po doručení informací nezbytných k tomu, aby mohla posoudit dotčenou podporu. Ustanovení článku 88 Smlouvy o ESUO se použijí v případě, kdy členský stát nevyhoví uvedenému rozhodnutí. Dotčený členský stát může navrhovaná opatření uvedená v článcích 1 a 2 zavést pouze se souhlasem Komise a v souladu s podmínkami stanovenými Komisí." *(neoficiální překlad)*

9. Třetí kodex byl, na základě rozhodnutí č. 322/89/ESUO [5], nahrazen čtvrtým kodexem podpor. Tento čtvrtý kodex se používal od 1. ledna 1989 až do 31. prosince 1991 včetně. Jeho článek 3 je shodný s článkem 3 třetího kodexu.

10. Od okamžiku uplynutí účinnosti Smlouvy o ESUO dne 23. července 2002 se na podpory v odvětví ocelářství začal uplatňovat režim státních podpor upravený ve Smlouvě o ES.

B – *Vnitrostátní právní úprava*

11. Zákon č. 183 ze dne 2. května 1976 (dále jen „zákon č. 183/1976") [6] upravuje možnost poskytnout přímou finanční podporu jakož i podporu ve formě zvýhodněného úročení ve výši 30 % z částky investice na provedení průmyslových projektů v Mezzogiorno.

5 — Rozhodnutí Komise ze dne 1. února 1989 zavádějící pravidla Společenství pro podpory v ocelářském průmyslu (Úř. věst. L 38, s. 8).

6 — Zákon o výjimečných opatřeních v Mezzogiorno (legge n° 183/1976 sulla disciplina dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno; GURI č. 121, ze dne 8. května 1976).

12. Článek 2909 italského občanského zákoníku (codice civile) obsahuje pravidlo, podle kterého se nikdo nemůže dovolávat důvodů, o nichž bylo vydáno pravomocné rozhodnutí, což z procesního hlediska vylučuje jakoukoli možnost předložit soudu spory, které již rozhodl s konečnou platností jiný soud. Podle předkládajícího soudu se tato zásada použije nejen na důvody dovolávané během dřívějšího řízení, nýbrž i na důvody, kterých se bylo možné dovolávat.

III – Skutkový a procesní rámec – předběžné otázky

Skutkový stav/Chronologie

13. Skutkový stav, jak vyplývá ze spisu, lze shrnout následujícím způsobem (v chronologickém pořadí):

— Dne 6. listopadu 1985 předložil právní předchůdce společnosti Lucchini Siderurgica žádost o podporu na základě italského zákona č. 183/1976. Na celkovou investici ve výši 2 550 milionů ITL pro účely modernizace některých zařízení požadoval úvěr ve výši 1 021 milionů ITL s podporou ve formě zvýhodněného úročení a státní subvenci ve výši 765 milionů ITL (což činí 30 % nákladů na investici).

— Úvěrový orgán oprávněný posoudit žádost z hlediska financování rozhodnutím ze dne 11. června 1986 poskytl úvěr ve výši 1 021 milionů ITL na období 10 let se zvýhodněnou úrokovou sazbou 4,25 %.

— Dne 20. dubna 1988 příslušné italské orgány v souladu s čl. 6 odst. 1 třetího kodexu oznámily Komisi návrh podpory ve prospěch společnosti Lucchini Siderurgica. Podle oznámení se jednalo o podporu investice ve výši 2 550 milionů ITL na zlepšení životního prostředí, pro kterou měl být poskytnut úvěr s úrokovým zvýhodněním (v hodnotě 367 milionů ITL), jakož i subvence (ve výši 765 milionů ITL).

— Dopisem ze dne 22. června 1988 Komise požadovala doplňující informace ohledně povahy investice čerpající výhody z těchto podpor, jakož i přesné podmínky (sazba a trvání) požadovaného úvěru. V tomto dopise mimo jiné žádala, aby italské orgány uvedly, zda

podpory byly poskytnuty v rámci obecného režimu na ochranu životního prostředí, aby bylo možné zařízení přizpůsobit novým příslušným předpisům a aby uvedly dotčené předpisy. Italské orgány na tento dopis neodpověděly.

— Dne 16. listopadu 1988 příslušný italský orgán (v té době AGENSUD) přijal rozhodnutí č. 7372, kterým s ohledem na blížící se uplynutí lhůty pro poskytování podpor stanovené v třetím kodexu podpor (31. prosince 1988) společnosti Lucchini Siderurgica poskytl prozatímně podporu ve výši 382 500 000 ITL, tedy 15 % z hodnoty investice (namísto 30 % stanovených v zákoně č. 183/1976), splatnou před 31. prosincem 1988 v souladu s třetím kodexem. Úroková podpora byla na rozdíl od toho zamítnuta, jelikož by zvyšovala celkovou částku poskytnutých podpor nad 15 % hranici stanovenou uvedeným kodexem. V souladu s článkem 6 třetího kodexu bylo konečné poskytnutí podpory podřízeno souhlasu Komise a AGENSUD neprovedla žádnou platbu.

— Komise vzhledem k tomu, že od italských orgánů neměla dostatečné informace k celkovému posouzení slučitelnosti předpokládaných podpor se společným trhem, zahájila dne 13. ledna 1989 řízení upravené v čl. 6 odst. 4 třetího kodexu. Příslušné oznámení bylo zveřejněno v *Úředním věstníku Evropských společenství* dne 23. března 1990 [7].

— Jelikož jí ještě nebyla vyplacena podpora, Lucchini Siderurgica mezitím dne 6. dubna 1989 podala na AGENSUD žalobu u občanskoprávního soudu (Tribunale civile e penale di Roma), aby rozhodl, že na základě zákona č. 183/1976 má právo na zaplacení částky 765 milionů ITL (tedy 30 % nákladů investice) a 367 milionů ITL (jako podpora ve formě zvýhodněného úročení).

— Italské orgány telefaxem ze dne 9. srpna 1989 v rámci řízení zahájeného Komisí předložily doplňující údaje o dotčené podpoře.

— V dopise ze dne 18. října 1989 Komise italským orgánům sdělila, že jejich odpověď nebyla dostatečná, jelikož některé konkrétní údaje nadále chyběly. Komise kromě toho uvedla, že v případě

7 — Úř. věst. C 73, s. 5.

neobdržení patřičné odpovědi ve lhůtě patnácti pracovních dnů je oprávněna přijmout konečné rozhodnutí na základě pouze těch informací, které má k dispozici. Tento dopis zůstal bez odpovědi.

— Komise svým rozhodnutím 90/555/ESUO ze dne 20. června 1990 s konečnou platností prohlásila opatření za neslučitelné se společným trhem. Rozhodnutí bylo předmětem tiskového sdělení [8]. Komise kromě toho dne 20. července 1990 [9] oznámila uvedené rozhodnutí italským orgánům. Navíc, rozhodnutí bylo zveřejněno v *Úředním věstníku Evropských společenství* dne 14. listopadu 1990 [10]. Lucchini Siderurgica ani italská vláda toto rozhodnutí nenapadly.

— Rozsudkem ze dne 24. července 1991 italský soud v prvním stupni vyhověl společnosti Lucchini Siderurgica. Jeho rozhodnutí bylo založeno na zákonu č. 183/1976.

— Svým rozsudkem ze dne 6. května 1994 odvolací soud v Římě (Corte d'Appello di Roma) toto rozhodnutí potvrdil. Jelikož nebyl předmětem žádného opravného prostředku, nabyl tento rozsudek právní moci.

— Jelikož podpora nebyla nadále vyplacena, Lucchini Siderurgica dne 20. listopadu 1995 podala návrh na vydání platebního rozkazu, který získala. Uvedený rozkaz byl dne 29. prosince 1995 zaslán příslušnému orgánu (v té době ministerstvu průmyslu). Vzhledem k tomu, že platební rozkaz stále nebyl proveden, Lucchini Siderurgica v únoru 1996 podala návrh na zabavení a zabaven byl vozový park ministerstva průmyslu.

— Ministerstvo následně dne 8. března 1996 vydalo nařízení č. 17975, kterým byl proveden rozsudek odvolacího soudu v Římě a byla poskytnuta podpora ve výši 765 milionů ITL formou vkladu do kapitálu a ve výši 367 milionů ITL jako podpora ve formě zvýhodněného úročení. Toto nařízení obsahovalo výhradu možnosti úplného nebo částečného zpětvzetí podpory v případě, že orgán Společenství vydá nepříznivé rozhodnutí o platnosti poskytnutí nebo vyplacení uvedených finančních podpor. Dotčené podpory, zvýšené o zákonné úroky, byly vyplaceny dne 16. dubna 1996.

— Dne 15. července 1996 Komise italským orgánům sdělila, že rozsudek odvolacího soudu v Římě a nařízení č. 17975

8 — IP(90) 498 ze dne 20. června 1990.

9 — Poznámka o zaslání SG(90) D/24789.

10 — Úř. věst. L 314, s. 17.

byly ve světle rozhodnutí 90/555 a třetího kodexu podpor v rozporu s právem Společenství. Vyzvala italskou vládu k předložení jejího vyjádření.

— Komise obdržela odpověď dne 26. července 1996, ve které ministerstvo průmyslu uvedlo, že podpory byly poskytnuty s výhradou práva na zpětvzetí.

— Dne 16. září 1996 Komise vyzvala italské orgány k navrácení dotčených podpor, s hrozbou zahájení řízení pro nesplnění povinnosti podle článku 88 UO.

— Novým nařízením č. 20357 ze dne 20. září 1996 ministerstvo průmyslu rozhodlo o odnětí podpor a nařídilo jejich vrácení.

— Žalobou ze dne 16. listopadu 1996 Lucchini Siderurgica napadla posledně uvedené nařízení u správního soudu [regionální správní soud pro Lazio (Tribunale amministrativo regionale del Lazio)]. Tento soud mezi jinými rozhodl, že právo na zaplacení podpor již nebylo možné napadnout, jelikož rozsudek odvolacího soudu v Římě nabyl právní moci. Žaloba Lucchini Siderurgica byla dne 1. dubna 1999 prohlášena za opodstatněnou.

— Dne 2. listopadu 1999 podala Avvocatura Generale dello Stato jménem ministerstva opravný prostředek proti tomuto rozhodnutí ke Consiglio di Stato.

— Rozhodnutím ze dne 22. října 2004 Consiglio di Stato podal žádost o rozhodnutí o předběžné otázce za účelem vyřešení kolize mezi pravomocným rozsudkem odvolacího soudu v Římě a rozhodnutím 90/555.

Předběžné otázky

14. Consiglio di Stato in sede giurisdizionale (šestý senát) položil Soudnímu dvoru následující otázky:

„1) Je na základě zásady přednosti přímo použitelného práva Společenství – v projednávaném případě se jedná o rozhodnutí s obecnou působností

č. 3484/85/ESUO, rozhodnutí ze dne 20. června 1990, doručené dne 20. července 1990, a rozhodnutí Komise č. 5259 ze dne 16. září 1996 ukládající navrácení podpory, což jsou akty, na jejichž základě bylo přijato rozhodnutí o vrácení napadené v tomto řízení (tj. nařízení č. 20357 ze dne 20. září 1996 o zrušení nařízení č. 17975 ze dne 8. března 1996 a č. 18337 ze dne 3. dubna 1996) – právně možné a opodstatněné, aby vnitrostátní správa požadovala zpět podporu, kterou obdržel jednotlivec, ačkoliv existuje pravomocný rozsudek vydaný v občanskoprávním řízení, který ukládá bezpodmínečnou povinnost vyplatit tuto podporu?

2) Není naopak řízení o vrácení s ohledem na obecně uznávanou zásadu, podle které je rozhodnutí o vrácení podpory upraveno právem Společenství, jeho provedení a dotyčné řízení o vrácení jsou však při neexistenci předpisů práva Společenství v tomto ohledu upraveny vnitrostátním právem (k této zásadě viz rozsudek Soudního dvora ze dne 21. září 1983, Deutsche Milchkontor, 205/82 až 215/82, Recueil, s. 2633), z důvodu konkrétního pravomocného soudního rozhodnutí (článek 2909 Codice civile), které bylo vydáno v právním sporu mezi jednotlivcem a správním orgánem a kterému je správa povinna se podrobit, právně nemožné?"

Řízení před Soudním dvorem

15. Lucchini Siderurgica, italská, česká a nizozemská vláda, jakož i Komise, předložily písemná vyjádření. Všechny potvrdily své stanovisko během jednání dne 6. června 2006.

IV – Posouzení

A – *Stanoviska účastníků řízení*

16. V tomto zcela neobvyklém případě, kdy Soudní dvůr musí rozhodnout o vztahu mezi jedním z klíčových ustanovení práva Společenství, a to článkem 88 ES, a zásadou *res iudicata*, se mi jeví užitečným vyložit podrobněji než běžně vyjádření účastníků původního řízení, členských států předkládajících vyjádření, jakož i Komise.

17. Lucchini Siderurgica a česká vláda v podstatě uplatňují, že soudní rozhodnutí, které nabylo právní moci, má přednost před zájmem Společenství na vrácení státní podpory poskytnuté v rozporu s právem Společenství. V tomto ohledu se dovolávají roz-

sudků Eco Swiss [11], Köbler [12], Kühne & Heitz [13] a Kapferer [14]. Italská a nizozemská vláda, a stejně tak i Komise, uznávají význam zásady překážky věci rozsouzené, jak byla uplatněna v této judikatuře, nicméně mají za to, že v projednávaném případě se tato zásada neuplatní nebo je potřeba z ní udělat výjimku.

18. Lucchini Siderurgica předně zpochybňuje přípustnost předkládacího rozhodnutí. Důvody, které v tomto ohledu uplatňuje, jsou založeny na neexistenci pravidla Společenství, které by mělo být vyloženo, na neexistenci sporu, který má být rozhodnut, a na skutečnosti, že položené otázky mají hypotetickou povahu. Navíc, podpůrně, zpochybňuje platnost rozhodnutí 90/555, které trpí formálními vadami.

19. Ve věci samé se Lucchini Siderurgica opírá o ustálenou judikaturu, podle které je jediným důvodem na obranu, který má členský stát v rámci řízení pro nesplnění povinnosti zahájeného Komisí podle čl. 88 odst. 2 ES, absolutní nemožnost řádně provést rozhodnutí Komise. Uplatňuje, že tato nemožnost vyplývá z neodvolatelného a pravomocného rozsudku odvolacího soudu v Římě.

20. Lucchini Siderurgica uznává, že existuje zásada, podle které nelze přiznat žádnou státní podporu, pokud Komise vydala rozhodnutí, ve kterém prohlásila tuto podporu za neslučitelnou s právem Společenství. Nicméně, tato zásada podle ní ustupuje vyšší právní zásadě, podle které se hospodářské subjekty mohou považovat za chráněné zásadou překážky věci rozsouzené, která je založena na základní zásadě právní jistoty.

21. Kromě výše uvedených rozsudků se česká vláda, podobně jako Lucchini Siderurgica, dovolává čl. 14 odst. 1 nařízení (ES) č. 659/1999 [15]. Podle tohoto ustanovení Komise nemůže vyžadovat navrácení podpory, pokud by to bylo v rozporu s obecnými zásadami práva Společenství. Podle české vlády je tomu tak v případě věci rozsouzené.

11 — Rozsudek ze dne 1. června 1999 (C-126/97, Recueil, s. I-3055).

12 — Rozsudek ze dne 30. září 2003 (C-224/01, Recueil, s. I-10239).

13 — Rozsudek ze dne 13. ledna 2004 (C-453/00, Recueil, s. I-837).

14 — Rozsudek ze dne 16. března 2006 (C-234/04, Sb. rozh. s. I-2585).

15 — Nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999 kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES (Úř. věst. L 83, s. 1; Zvl. vyd. 08/01, s. 339).

22. Italská vláda uplatňuje, že zásada překážky věci rozsouzené se neuplatní v projednávaném případě, jelikož tato zásada předpokládá rozhodnutí vydané v rámci sporu mezi týmiž účastníky řízení, se stejným předmětem a se stejným právním základem [16].

23. Tato třetí podmínka přitom není v projednávaném případě splněna vzhledem jednak k rozdílům mezi občanskoprávním řízením, v němž byl vydán rozsudek odvolacího soudu v Římě, a správním řízením probíhajícím v současné době u předkládajícího soudu, a jednak ke skutečnosti, že odvolací soud nevydal svůj rozsudek na základě třetího kodexu podpor a nezohlednil rozhodnutí Komise 90/555.

24. Italská vláda dále uplatňuje, že Lucchini Siderurgica se nemůže dovolávat ochrany legitimního očekávání. Každý podnik ví, že má právo na vyplacení státní podpory, pouze pokud byla přijata kladná rozhodnutí jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni Společenství. I když na vnitrostátní úrovni existuje pravomocné soudní rozhodnutí, ne vždy to znamená, že podnik může získat podporu. Podnik musí ještě vyčkat na rozhodnutí Komise. Komise totiž není vázána rozhodnutím vnitrostátního soudu. Nejedná se tedy o legitimní očekávání, které má být chráněno proti vrácení podpory. Italská vláda rovněž tvrdí, že Lucchini Siderurgica mohla podat žalobu proti rozhodnutí Komise. Nakonec uplatňuje, že pravomoc vnitrostátního soudu je v kontextu režimu Společenství týkajícího se státních podpor omezená. Vnitrostátní soud nemůže rozhodnout o slučitelnosti státní podpory, a proto má zde účinnost pravomocného rozhodnutí omezený rozsah.

25. Nizozemská vláda má za to, že se jedná o výjimečnou situaci odůvodňující odchýlení se od zásad překážky věci rozsouzené a vnitrostátní procesní autonomie. Podle nizozemské vlády, která v tomto ohledu připomíná výše uvedený rozsudek Kapferer, je třeba vycházet z nedotknutelnosti překážky věci rozsouzené. Zpochybnění konečného soudního rozhodnutí u soudu by bylo podstatným zásahem do zásady právní jistoty, stability právních vztahů a, v konečném důsledku, do samotné soudní moci. Nizozemská vláda se zadruhé dovolává vnitrostátní procesní autonomie. Pravomocné soudní rozhodnutí lze napadnout z důvodu porušení práva Společenství v zásadě pouze tehdy, umožňují-li to vnitrostátní procesní předpisy.

16 — Italská vláda příkladem uvádí rozsudek ze dne 19. září 1985, Hoogovens Grep v. Komise (172/83 a 226/83, Recueil, s. 2831, bod 9).

26. Nizozemská vláda se však domnívá, že se s ohledem na velmi zvláštní skutkové okolnosti daného případu jedná v projednávané věci o výjimečnou situaci. V projednávaném případě se podle ní jedná o: 1) soudní rozhodnutí v oblasti státních podpor, tedy v oblasti, ve které má výlučnou pravomoc Komise; 2) dřívější rozhodnutí Komise, na základě kterého lze bez pochybností dospět k závěru, že později přijaté soudní rozhodnutí je v rozporu s právem Společenství – v tomto ohledu tato vláda poznamenává, že všechny orgány členského státu, včetně vnitrostátních soudů, jsou vázány rozhodnutím Komise v této oblasti, a 3) vnitrostátní soud a účastníci původního řízení věděli nebo měli vědět, že podpora již byla prohlášena za neslučitelnou se společným trhem. Podle této vlády by ustanovení smlouvy o státních podporách byla zbavena užitečného účinku, pokud by se v takové výjimečné situaci, jako je situace v původním řízení, připustilo, že nelze přikročit k žádnému vrácení.

27. Komise tvrdí, že je namístě rozlišovat mezi silou rozhodnutí, kterými je rozhodnuto v rámci kontradiktorního řízení o právech, kterými mohou účastníci řízení volně disponovat, a silou rozhodnutí vnitrostátních soudů v oblasti státních podpor, kde se často shodují zájmy vnitrostátních orgánů a příjemců, a ve které je základní otázka pro obě strany týkající se legality podpory upravena závaznými ustanoveními práva Společenství.

28. Komise se úvodem dovolává povinnosti stanovené v právu Společenství oznámit jí předem podpory. Tato povinnost oznámení předem platí pro členský stát jako takový, bez ohledu na to, jaký orgán podporu poskytuje. Uplatní se tudíž rovněž na soudní orgány. Skutečnost, že podpora je poskytnuta na základě příslušného rozhodnutí vnitrostátního soudu, nezprošťuje členský stát povinnosti oznámit podporu předem a neposkytnout ji dříve, než ji Komise schválí. Vztahy mezi orgány poskytujícími podporu a orgány odpovědnými za její oznámení kromě toho představují interní problémy, které nemohou činit překážku použití práva Společenství.

29. Argument, podle kterého může rozsudek vydaný občanskoprávním soudem bránit vrácení podpory, zaměňuje podle Komise dvě různé úrovně: vnitrostátní řízení (zejména důsledky rozsudku občanskoprávního soudu na pravomoc vnitrostátních správních orgánů) a řízení stanovené pro poskytnutí státních podpor, jehož předpokladem je nejen provedení vnitrostátních řízení, ale rovněž dodržování povinností vyplývajících z práva Společenství až do okamžiku schválení Komisí.

30. V projednávaném případě italské orgány oznámily Komisi záměr poskytnout podpory v souladu s třetím kodexem podpor. Rozhodnutí uvedených orgánů o podporách pro Lucchini Siderurgica obsahovalo výhradu, a totiž schválení ze strany Komise. Komise je přitom prohlásila za neslučitelné se společným trhem. Vnitrostátní rozhodnutí tak nemělo žádný účinek.

31. Až mnohem později italské soudy (nejprve občanskoprávní soud, pak odvolací soud v Římě) přiznaly Lucchini Siderurgica oprávnění získat dotčené podpory. Na základě těchto rozhodnutí italské orgány formou nařízení poskytly podpory, ačkoliv samotné uvedené nařízení obsahovalo opět výhradu.

32. Komise se zabývá dvěma situacemi: v první se jedná o poskytnutou státní podporu odpovídající podpoře, o které již Komise rozhodla, tedy kterou již zakázala, a v druhé se jedná o podporu odlišnou od podpory, která byla předmětem oznámení a rozhodnutí. V obou případech judikatura jasně ukazuje, jak má soud postupovat. V první situaci se musí řídit rozhodnutím prohlašujícím podporu za neslučitelnou se společným trhem: musí z něho vyvodit příslušné důsledky. Ve druhém případě platí přímo použitelné „standstill" ustanovení čl. 88 odst. 3 ES, tak jak je vykládáno Soudním dvorem.

33. Ve skutečnosti se jedná o rozhodnutí na úrovni Společenství, jež se stalo nenapadnutelným. Nedotknutelnost takového rozhodnutí je výrazem požadavku právní jistoty; uvedené rozhodnutí je tak závazné pro všechny italské orgány. Navíc se podle Komise právní moc rozhodnutí italského soudu týká pouze vnitrostátní části řízení o poskytnutí podpory a je bez významu pro řízení na úrovni Společenství.

34. Komise se dále opírá o judikaturu [17], podle které je ustanovení vnitrostátního právního řádu třeba používat tak, aby prakticky neznemožnila navrácení vyžadované právem Společenství a v plném rozsahu zohlednila zájem Společenství, a dovolává se rovněž rozhodnutí [18], ze kterých vyplývá, že přednost práva Společenství vede někdy k relativizaci právní jistoty.

35. Nakonec Komise uvádí, že přednost práva Společenství může vést k tomu, že všechny vnitrostátní správní nebo dokonce i legislativní akty musí v případě neslučitelnosti s právem Společenství před tímto

17 — V tomto ohledu uvádí rozsudky ze dne 20. září 1990, Komise v. Německo, „BUG-Alutechnik" (C-5/89, Recueil, s. I-3437), a ze dne 20. března 1997, Alcan Deutschland (C-24/95, Recueil, s. I-1591).

18 — V této záležitosti odkazuje zejména na rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Wells (C-201/02, Recueil, s. I-723, body 64 a násl.), a ze dne 28. června 2001, Larsy (C-118/00, Recueil, s. I-5063, body 51 až 55), jakož i na rozsudek Kühne & Heitz, výše uvedený v poznámce pod čarou 13, body 23 až 28.

právem ustoupit. Nevidí důvod, proč by tomu tak nebylo v případě pravomocného soudního rozhodnutí, které je v rozporu s právem Společenství.

B – *Posouzení*

36. Vnitrostátní právní řády všech členských států znají zásadu *res iudicata*, překážku věci rozsouzené. Soudní rozhodnutí, jež již nelze napadnout žádným opravným prostředkem, nabývají v zájmu právní jistoty ve společenských vztazích nenapadnutelnou povahu, tedy stávají se právními skutečnostmi. Tyto právní skutečnosti je třeba respektovat. To znamená, že je vyloučeno zahájení nového řízení se stejným předmětem věci, s týmiž účastníky řízení a založeného na stejných žalobních důvodech.

37. Srovnávací posouzení nicméně ukazuje, že se zásada překážky věci rozsouzené i přes velký význam, který má, neuplatňuje absolutním způsobem. V různých vnitrostátních právních řádech mohou, byť za předpokladu splnění striktních podmínek, existovat výjimky z tohoto pravidla [19]. Tak tomu je například, když došlo k podvodu nebo když nenapadnutelné rozhodnutí podstatným způsobem zasahuje do základních práv. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že překážka věci rozsouzené nemůže odůvodňovat zjevné zásahy do základních práv (přiznaných právem Společenství) [20].

38. Zásada překážky věci rozsouzené je rovněž dodržována v právním řádu Společenství [21]. Úvahy pro její odůvodnění jsou stejné jako ve vnitrostátních právních řádech. Navíc je důležitost této zásady rovněž uznána ve vztazích mezi právem Společenství a vnitrostátním právem. Soudní dvůr toto potvrdil ve výše uvedených rozsudcích Eco Swiss, Köbler, Kühne & Heitz a Kapferer.

39. Je nicméně třeba upřesnit, že žádná z těchto věcí se netýkala výkonu pravomoci Společenství jako takové.

40. Ve věci Köbler vnitrostátní soud, rozhodující v posledním stupni, nesprávně

19 — Za účelem širšího srovnání viz „Note de recherche" ohledně funkce a významu právní moci v členských státech (interní dokument), vypracovanou k žádosti Soudního dvora službou „Knihovna, výzkum a dokumentace".

20 — Viz zejména rozsudek ESLP ze dne 16. dubna 2002, S.A. Dangeville v. Francie, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 2002-III.

21 — Viz například usnesení ze dne 11. července 1996, Coussios v. Komise (C-397/95 P, Recueil, s. I-3873), a rozsudek ze dne 1. června 2006, P & O European Ferries (Vizcaya) v. Komise (C-442/03 P a C-471/03 P, Sb. rozh. s. I-4845 a uvedená judikatura).

použil právo Společenství. Soudní dvůr usoudil, že je nutné, aby to mohlo za určitých okolností vést k žalobě na náhradu škody. Nicméně sporné rozhodnutí nemělo žádný přímý dopad na výkon pravomocí Společenství.

41. Rovněž ve věci Kühne & Heitz vnitrostátní soud nesprávně použil právo Společenství. Ani zde nemělo rozhodnutí soudu dopad na výkon pravomocí Společenství.

42. Stejně tomu bylo i ve věcech Eco Swiss a Kapferer. Navíc se jedná o věci, kde bylo možné podat opravný prostředek, nicméně účastníci řízení nechali uplynout lhůtu pro jeho podání.

43. Ve věci Eco Swiss nebyla proti mezitímnímu rozhodčímu nálezu, jenž měl povahu konečného rozhodnutí, podána ve lhůtě žaloba na neplatnost. Lhůty pro žalobu samy o sobě v praxi neznemožnily nebo nadměrně neztížily výkon práv přiznaných právním řádem Společenství. Za těchto okolností právo Společenství vnitrostátnímu soudu neukládá odchýlit se od vnitrostátních procesních pravidel, i kdyby to umožnilo stanovit existenci případného porušení práva Společenství [22].

44. Ve věci Kapferer byla nejdříve na základě nařízení (ES) č. 44/2001 [23] vznesena námitka nepříslušnosti soudního orgánu, u kterého byla podána žaloba. Námitka byla zamítnuta, nicméně příslušný soudce ve věci samé uznal právo odpůrkyně paní Kapferer, společnosti podnikající v zásilkovém prodeji. Když paní Kapferer podala odvolání, uvedená společnost nepovažovala za nezbytné vznést opět námitku nepříslušnosti. V důsledku toho se tato část rozhodnutí stala pravomocnou. Za takové situace Soudní dvůr taktéž rozhodl, že právo Společenství neukládalo vnitrostátnímu soudu odchýlit se od vnitrostátních procesních pravidel, na základě kterých se rozhodnutí stává pravomocným.

45. Společným rysem výše uvedených věcí Köbler a Kühne & Heitz je, že procesní subjekty v nich využily veškeré procesní prostředky. V obou případech soud rozhodující v posledním stupni nepředložil Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a v důsledku toho nesprávně použil právo Společenství. Ve věci Köbler bylo

22 — Navíc, Komise nebo vnitrostátní orgány pro oblast hospodářské soutěže mohly stále jednat za účelem „nápravy" takového porušení – v této věci se jednalo o smlouvu, jež byla pravděpodobně v rozporu s článkem 81 ES. Dokonce i soutěžitelé, kteří jím jsou poškozeni, a jichž se netýká právní moc rozhodnutí, mohli podat žalobu u soudu.

23 — Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

možné porušení práva Společenství soudem rozhodujícím v posledním stupni napravit formou odškodnění. Ve věci Kühne & Heitz bylo takové odškodnění možné formou porušení zásady překážky věci rozsouzené (rozhodnutím soudu získalo rozhodnutí příslušného správního orgánu charakter věci rozsouzené) tím, že pravomoc správního orgánu změnit dřívější rozhodnutí byla za okolností projednávaného případu přeměněna na povinnost tak učinit.

46. Z této judikatury vyplývá, že samotní účastníci řízení přijímají odpovědnost v případě provádění práv, která mohou volně vykonávat (věc Kapferer) nebo na která si mohou činit nárok na základě práva Společenství (věci Köbler a Kühne & Heitz). Pokud nechají uplynout lhůtu [24] nebo neshledají jako smysluplné podat opravný prostředek, nebo vůbec nezahájí řízení, přísluší jim nést příslušné důsledky, tedy že již nadále nemohou uplatňovat práva, která jim uděluje právo Společenství. Pokud se na rozdíl od toho aktivně snažili uplatňovat svá práva a co možná nejlépe využili procesní možnosti nabízené vnitrostátním právním řádem, mohou se domáhat využití možností poskytnutých jim vnitrostátním právním řádem ohledně zahájení řízení na náhradu škody proti protiprávnímu jednání státních orgánů, tedy být odškodněni za následky jednání dotčených vnitrostátních správních a soudních orgánů v rozporu s právem Společenství (věc Köbler) nebo, pokud vnitrostátní právní řád poskytuje takovou možnost, v rámci řízení o revizi sporného správního rozhodnutí (věc Kühne & Heitz). Je pravda, že tato judikatura, ve které hraje právní zásada dodržování překážky věci rozsouzené podstatnou úlohu mezi účastníky řízení, pravděpodobně nevylučuje jakékoli odchylky od překážky věci rozsouzené, nicméně výjimky jsou povoleny pouze ve zcela zvláštních případech, kde motto *„res iudicata pro veritate habetur"*, použitelné mezi účastníky řízení, musí ustoupit před ještě závažnějšími právními zájmy.

47. V projednávaném případě má pravomocný rozsudek odvolacího soudu v Římě podle italského práva nejen důsledky na úrovni právních vztahů mezi podnikem, který byl příjemcem podpory a italským státem. Nepřihlíží také k výlučné pravomoci Komise, kterou má podle práva Společenství k posouzení slučitelnosti dotyčné podpory se společným trhem, a je v rozporu s povinnostmi, které právo Společenství ukládá Itálii při udělování státních podpor.

48. Nejedná se zde o spor mezi vnitrostátním správním orgánem a soukromou osobou, který může být vyřešen pouze v rámci vnitrostátního právního řádu, ale o spor, který musí být posouzen, v první řadě, ve

24 — Je samozřejmě třeba, aby se jednalo o přiměřenou lhůtu.

světle práva Společenství, a ve kterém musí být hranice mezi právním řádem Společenství a vnitrostátním právním řádem – a tím také mezi povinnostmi, které má vnitrostátní soud v obou právních řádech – přesně vymezeny.

Povinnosti vnitrostátních soudů

49. Ve světle výše uvedeného nejprve přezkoumáme, jaké povinnosti mají vnitrostátní soudy při uplatňování a zajišťování dodržování příslušných pravidel práva Společenství.

V první řadě připomeňme, že v rámci uplatňování režimu státních podpor Společenství jsou jasně rozděleny úkoly a pravomoci mezi Komisi na jedné straně a vnitrostátní soudy na straně druhé.

50. Komise, která je správním orgánem příslušným k provádění a vytváření politiky hospodářské soutěže v obecném zájmu Společenství, má výlučnou pravomoc posuzovat slučitelnost všech podpor, na které se vztahuje čl. 87 odst. 1 ES a kodex podpor ESUO, který se týká tohoto případu, se společným trhem [25].

51. Členské státy proto musí Komisi oznamovat státní podpory, které zamýšlí udělit (oznamovací povinnost), a zdržet se provedení těchto opatření, dokud Komise nepřijme konečné rozhodnutí (povinnost „standstill"). V případě kladného rozhodnutí může být opatření provedeno. Je-li vydáno zamítavé rozhodnutí, stává se povinnost standstill definitivním zákazem [26].

52. Podpora, která je vyplacena před jejím oznámením nebo během přezkumného řízení, musí být požadována zpět. Základní pravidlo může být shrnuto následovně: členské státy nemohou vyplatit podporu dříve, než Komise výslovně prohlásí, že podpora je slučitelná se společným trhem.

25 — Viz zejména rozsudek ze dne 21. listopadu 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a další, zvaný „FNCE" (C-354/90, Recueil, s. I-5505).

26 — Pokud jde o účel a rozsah těchto povinností, viz zejména rozsudky ze dne 11. prosince 1973, Lorenz (120/73, Recueil, s. 1471, body 3 a 4); ze dne 21. května 1977, Komise v. Spojené království (31/77 R a 53/77 R, Recueil, s. 921, body 16 až 29); ze dne 9. října 1984, Heineken (91/83 a 127/83, Recueil, s. 3435, bod 20), a ze dne 14. února 1990, Francie v. Komise, zvaný „Boussac Saint Frères" (C-301/87, Recueil, s. I-307, body 16 a 17). Viz také například rozsudky ze dne 28. ledna 2003, Německo v. Komise (C-334/99, Recueil, s. I-1139, bod 49), a ze dne 15. července 2004, Španělsko v. Komise (C-501/00, Sb. rozh. s. I-6717, body 67 až 69).

53. Vnitrostátní soudy tedy nemají pravomoc vyslovit se ke slučitelnosti státních podpor [27]. Naproti tomu hrají významnou roli v právním řádu Společenství při zajišťování dodržování pravidel Společenství v odvětví státních podpor, zejména výše uvedené zásady, podle které nemůže být žádná podpora udělena bez předchozího výslovného schválení Komise, a při uplatňování a prosazování dodržování rozhodnutí, která Komise přijme v rámci výkonu svých pravomocí.

54. Článek 88 odst. 3 ES je závazné ustanovení Smlouvy, které má přímý účinek a které zakazuje skutečné vyplacení podpory v jakékoli formě bez předchozího opatření a schválení ze strany Komise. Článek 6 příslušného kodexu podpor nestanoví nic jiného. Vnitrostátnímu soudu, kterému byl podán návrh na přezkum vnitrostátního opatření udělujícího státní podporu, tedy přísluší, aby systematicky ověřoval, zda čl. 88 odst. 3 ES nebo ustanovení kodexu podpor ESUO, která mu odpovídají, byly dodrženy.

55. Tyto obecné zásady byly rozvinuty v řadě rozsudků, ve kterých Soudní dvůr rozhodl, že vnitrostátní soud musí chránit práva procesních subjektů v případech, kdy vnitrostátní orgány porušují výše uvedenou zásadu a musí z toho podle svého vnitrostátního práva vyvodit všechny důsledky ohledně platnosti aktů k provedení opatření podpor, jakož i vrácení finančních prostředků, které již byly v mezidobí vyplaceny [28].

56. Zadruhé se činnost vnitrostátního soudu musí zakládat na rozhodnutích přijatých Komisí na základě čl. 88 odst. 2 ES, která jsou přímo použitelná. Ve věci Capolongo [29] Soudní dvůr uvedl, že rozhodnutí přijatá Komisí v přezkumném řízení podle čl. 88 odst. 2 prvního pododstavce ES mají přímý účinek. Proto musí vnitrostátní soud vyvodit důsledky také ze zamítavého rozhodnutí, tj. z rozhodnutí, ve kterém je konkretizován zákaz obsažený v čl. 87 odst. 1 ES [30].

57. Vnitrostátní soud může zatřetí hrát roli v případě, kdy Komise nařídí vrácení podpory. Taková rozhodnutí zavazují na základě článku 249 ES ve spojení s článkem 10 ES

27 — Viz rozsudek FNCE uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 12. Viz také rozsudky ze dne 11. července 1996, SFEI a další (C-39/94, Recueil, s. I-3547, bod 42), a ze dne 17. června 1999, Piaggio (C-295/97, Recueil, s. I-3735, bod 30).

28 — Viz zejména rozsudek Lorenz, uvedený výše v poznámce pod čarou 26, bod 8; rozsudek FNCE, uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 12; rozsudek SFEI, uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 40; ze dne 16. prosince 1992, Lornoy a další (C-17/91, Recueil, s. I-6523, bod 30); ze dne 13. ledna 2005, Streekgewest (C-174/02, Sb. rozh. s. I-85, bod 17), a ze dne 15. června 2006, Air Liquide Industries Belgium (C-393/04 a C-41/05, Sb. rozh. s. I-5293, bod 42).

29 — Rozsudek ze dne 19. června 1973 (77/72, Recueil, s. 611, bod 6). Viz také rozsudek ze dne 22. března 1977, Steinike & Weinlig (78/76, Recueil, s. 595).

30 — Rozsudek Steinike & Weinlig, uvedený výše v poznámce pod čarou 29.

všechny orgány členského státu, kterému jsou určena, včetně soudů. Vnitrostátní soud z toho tedy musí vyvodit požadované důsledky.

58. Krom toho ukládají tato rozhodnutí členským státům, kterým jsou určena, výslovné a nepodmíněné povinnosti, kterých se nemohou zprostit. Tyto povinnosti mají také dopad na zúčastněné soukromé osoby. V první řadě na ty, kterým byla podpora protiprávně vyplacena, jelikož je musí vrátit. Ve druhé řadě na zúčastněné třetí osoby, které, pokud členský stát nevyžádá podporu zpět ve stanovené lhůtě, mohou u vnitrostátního soudu splnění této povinnosti vynutit [31, 32].

59. Důvod pro splnění této povinnosti, od které se nelze odchýlit, je vysvětlen skutečností, že zajišťuje, aby hlavní pravidlo čl. 87 odst. 1 ES, podle kterého nesmí být státními podporami narušena hospodářská soutěž na společném trhu, mělo účinek, který mu zamýšlely dát strany Smlouvy.

60. Konečně je třeba zdůraznit, že podpora musí být požadována zpět v souladu s předpisy vnitrostátního procesního práva tak, aby nebylo prakticky znemožněno vrácení podpor vyžadované právem Společenství (zásada efektivity) [33].

61. Z těchto úvah vyplývá, že vnitrostátní soud, který přezkoumává případ udělení státní podpory podle svého vnitrostátního práva, bude muset vždy ověřit, zda povinnosti plynoucí z čl. 88 odst. 3 ES, nebo jako v projednávaném případě, stejné povinnosti upravené v kodexu podpor ESUO, byly dodrženy, a zda existují rozhodnutí Komise, která buď brání vyplacení podpory, nebo stanoví pro její vyplacení omezení nebo zvláštní podmínky.

62. Společná existence právního řádu Společenství a vnitrostátních právních řádů tedy znamená, že vnitrostátní soud musí vždy, když v projednávaném případě používá své vnitrostátní právo, ověřovat, zda byly splněny požadavky práva Společenství a zda použití vnitrostátního práva nezasahuje do pravomocí svěřených Komisi, které má za účelem zajištění dodržování režimu státních podpor, jakožto jednoho z pilířů právního řádu

31 — Viz zejména rozsudek Streekgewest, uvedený výše v poznámce pod čarou 28.

32 — Krom toho může také Komise sama využít možnosti, kterou jí dávají články 88 ES a 228 ES, aby donutila členský stát ke splnění jeho povinnosti požadovat vrácení podpory.

33 — Viz zejména rozsudky ze dne 2. února 1989 Komise v. Německo (94/87, Recueil, s. I-175, bod 12); ze dne 21. března 1990, Belgie v. Komise, nazvaný „Tubemeuse" (C-142/87, Recueil, s. I-959, bod 61); BUG-Alutechnik, uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 12; Alcan Deutschland, uvedený výše v poznámce pod čarou 17, bod 24, a ze dne 12. října 2000, Španělsko v. Komise (C-480/98, Recueil, s. I-8717, bod 34).

Společenství. V tomto ohledu odkazuji na rozsudek Eco Swiss [34], ve kterém Soudní dvůr výslovně uvedl, že ustanovení Smluv upravující hospodářskou soutěž jsou kogentního charakteru. To rovněž platí pro ustanovení v oblasti hospodářské soutěže, která jsou použitelná na vztahy mezi Společenstvím a členskými státy, tedy pro články 87 ES a 88 ES, jakož i pro článek 4 UO.

63. Je třeba ještě poukázat na skutečnost, že v původním řízení Itálie dodržela nebo se pokusila dodržet povinnosti plynoucí z článku 6 kodexu podpor. Oznámila Komisi své původní rozhodnutí, ve kterém zamýšlela udělit společnosti Lucchini Siderurgica podporu. Poté odmítla podporu vyplatit, jelikož očekávala rozhodnutí Komise, a i když jí odvolací soud v Římě nařídil, aby podporu vyplatila, učinila tak pouze s výslovnou výhradou.

64. Komise posoudila návrh oznámené podpory. Dodržela všechna platná procesní pravidla, tedy zveřejnila oznámení, takže sama zúčastněná strana, jakož i třetí osoby, mohly v této věci uplatnit svá stanoviska. Také rozhodnutí, ve kterém Komise dospěla k nepříznivému posouzení, bylo italské vládě náležitě oznámeno a následně zveřejněno.

65. Za těchto okolností lze dospět pouze k závěru, že se italské občanskoprávní soudy, jak v prvním tak v odvolacím stupni, dopustily, ať již nevědomky, nebo z nedbalosti, závažných pochybení.

66. V první řadě nesplnily výše uvedené povinnosti, tedy systematicky ověřovat, zda byl dodržen čl. 88 odst. 3 ES nebo případně článek 6 kodexu podpor a zda existuje rozhodnutí, kterým Komise výslovně podporu schválila. Krom toho nechtěl odvolací soud zohlednit zamítavé rozhodnutí, které mezitím Komise vydala. U tohoto zjištění zůstanu. Nebudu se zabývat důvody, pro které se odvolací soud domníval, že právo Společenství nemělo být použito. Při tak zjevném porušení se mi nejeví vhodné přispívat k pedagogické debatě o tom, proč je toto odůvodnění neudržitelné.

67. Je třeba podotknout, že se pochybení dopustily samotné italské orgány. Je sice pravda, že upozornily odvolací soud na

34 — Uvedený výše v poznámce pod čarou 11, body 36 a 39. Ve stanovisku k rozsudku ze dne 16. května 2002, ARAP a další v. Komise (C-321/99 P, Recueil, s. I-4287), jsem již uvedl, že články 87 ES a 88 ES mají kogentní povahu (bod 189 stanoviska).

skutečnost, že sporná podpora nemůže být vyplacena před tím, než Komise výslovně v rozhodnutí prohlásí, že je slučitelná se společným trhem, ale zjevně opomněly upozornit, že Komise mezitím přijala rozhodnutí, ve kterém prohlásila, že navrhovaná podpora je se společným trhem neslučitelná.

68. Konečně, Lucchini Siderurgica jako žalobkyně v řízení probíhajícím před italskými soudy věděla nebo musela vědět, jelikož se jedná o jednoho z nejvýznamnějších producentů oceli v Itálii a jelikož velmi dobře znala článek 4 UO a kodex podpor, že jí italská vláda může vyplatit podporu, která je jí určena, až po schválení ze strany Komise. Když Komise vydala nepříznivé rozhodnutí, rozhodla se navíc Lucchini Siderurgica, že nevyužije opravných prostředků podle práva Společenství. Nelze se zbavit dojmu, že Lucchini Siderurgica hledala nejslabší článek v řetězci všech soudů, které se mohly vyslovit k legalitě podpory.

69. Důsledkem toho všeho bylo, že podpora byla vyplacena a že podmínky hospodářské soutěže na segmentu dotčeného trhu byly narušeny. Snad ještě závažnější než tento konkrétní výsledek – který již sám o sobě představuje značný incidenční zásah do právního řádu Společenství – je, že tento rozsudek vedl k tomu, že se pravomoci, které Komise vykonává v zájmu Společenství, staly neúčinnými. Přijetím pravomocného rozsudku o vyplacení podpory tak odvolací soud v Římě nezohlednil rozdělení pravomocí mezi Společenství a členské státy v oblasti poskytování státních podpor.

70. Souhrnně řečeno, rozhodující otázkou je to, zda právní moc rozsudku, který byl vydán za výše uvedených okolností, který, jak vyplývá z předchozího bodu, může mít závažné dopady na rozdělení pravomocí mezi Společenství a členské státy, jak vyplývají ze samotné Smlouvy, a který by krom toho také znemožnil výkon pravomocí svěřených Komisi, musí být považována za nedotknutelnou.

71. Na tuto otázku je podle mého názoru třeba odpovědět záporně.

72. V tomto ohledu je třeba přihlédnout k následujícím úvahám: rozhodující skutečností je, že vnitrostátní soud nemůže při svém výkladu vnitrostátního práva vydat rozhodnutí, ve kterém nevezme v úvahu základní strukturu, v níž jsou pravomoci plynoucí ze Smluv rozděleny mezi Společen-

ství a členské státy. To se týká rovněž případů rozhodnutí, která nabyla právní moci.

73. Toto pravidlo je obzvláště důležité, pokud se jedná o ustanovení Smlouvy, a jejich používání, která konkretizují základní zásady hmotného práva Společenství, jako je tomu v projednávaném případě u článků 87 ES a [88] ES. Platí to o to víc v případech, ve kterých je právní povinnost pro vnitrostátní soud stanovena jednoznačně v samotné Smlouvě a v judikatuře, která se k ní vztahuje, jinými slovy, jako je tomu v případě čl. 88 odst. 3 ES a shora uvedené judikatury Soudního dvora.

74. V těchto případech nemůže právní moc rozsudku, který vychází pouze z výkladu vnitrostátního práva a ve kterém nebylo právo Společenství zjevně použito, bránit výkonu pravomocí, které má Komise podle dotyčných ustanovení práva Společenství.

75. Skutečnost, že Lucchini Siderurgica nemůže v projednávaném případě nijak uplatnit nezbytnost ochrany legitimního očekávání, je podle mého názoru zcela vedlejší argument.

76. Judikatura Soudního dvora toto posouzení podle mého názoru jednoznačně podporuje. Odkazuji tak znovu na rozsudek ve věci Eco Swiss, ve kterém Soudní dvůr uvedl, že článek 81 ES je nezbytným základním ustanovením pro plnění úkolů svěřených Společenství a zejména pro fungování vnitřního trhu. Z tohoto rozsudku je také možné vyvodit závěr, že právo Společenství ukládá vnitrostátnímu soudu, který se má vyslovit k platnosti rozhodčího nálezu, aby z úřední povinnosti určil, zda se použije článek 81 ES.

77. Lze rovněž analogicky citovat rozsudek Masterfoods a HB [35]. V tomto rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že Komise není za účelem plnění úkolů, které jí byly svěřeny Smlouvou, vázána rozhodnutím vydaným vnitrostátním soudem na základě čl. 85 odst. 1 a článku 86 Smlouvy o ES. Soudní dvůr z toho vyvodil závěr, že Komise může vždy přijmout individuální rozhodnutí na základě článků 85 ES a 86 ES, i když již určitá dohoda nebo určitý způsob jednání byly předmětem rozhodnutí vnitrostátního soudu, a rozhodnutí zamýšlené Komisí je v rozporu s uvedeným rozhodnutím soudu.

78. V tomto stejném rozsudku Soudní dvůr rovněž stanovil, že pokud se vnitrostátní soudy vyslovují k dohodám nebo jednáním,

35 — Rozsudek ze dne 14. prosince 2000 (C-344/98, Recueil, s. I-11369).

které již byly předmětem rozhodnutí Komise, nemohou přijmout rozhodnutí, která jsou v rozporu s rozhodnutím Komise, i když je rozhodnutí Komise v rozporu s rozhodnutím přijatým vnitrostátním soudem prvního stupně. Tato judikatura byla v mezidobí kodifikována v nařízení (ES) č. 1/2003 [36].

79. Tato judikatura je rovněž relevantní pro režim Společenství upravující státní podpory. Stejně tak jako Komise není při výkonu svých pravomocí týkajících se pravidel hospodářské soutěže vázána rozhodnutím přijatým vnitrostátním soudem, nemůže být vázána ani v případě, kdy se jedná o pravidla hospodářské soutěže použitelná na členské státy, tedy pravidla týkající se státních podpor. Skutečnost, že určitý vnitrostátní soud nemůže přijmout rozporné rozhodnutí, vyplývá již z okolnosti, že rozhodnutí Komise je určeno členskému státu, jehož orgánem daný soud je [37].

80. Rozhodnutí přijatá na základě článků 81 ES a 82 ES a rozhodnutí přijatá podle článku 88 ES nebo kodexu podpor ESUO se nicméně odlišují v důležitém bodě, a to ohledně svých adresátů. Stejně jako rozhodnutí vnitrostátního soudu o horizontálním soukromoprávním vztahu nemůže zasahovat, i když je pravomocné, do rozhodovací pravomoci Komise, nemůže tak činit ani tehdy, když se týká vertikálního vztahu mezi členským státem a jednotlivcem ohledně udělení státní podpory. Ani rozhodnutí vnitrostátního soudu týkající se takového vztahu nemohou zasahovat do výlučných pravomocí Komise.

81. V tomto ohledu je třeba ještě odkázat na skutečnost, že i když se právo Společenství v oblasti státních podpor primárně vztahuje na členské státy, mají zúčastněné třetí soukromé osoby v dotyčném řízení ohledně státní podpory možnost uplatnit své zájmy. To platí již ve správním řízení předcházejícím rozhodnutí Komise, během kterého mohou jak případní příjemci podpory, tak třetí zúčastněné strany vyjádřit své stanovisko [38]. To platí také poté, co Komise rozhodnutí vydala. Případní příjemci podpory dotčení uvedeným rozhodnutím mohou podat na základě článku 230 ES žalobu na neplatnost tohoto rozhodnutí. Díky širo-

36 — Nařízení Rady ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205). Odkazuji na článek 16 uvedeného nařízení.

37 — Poznamenejme navíc, že za předpokladu, že by dvě řízení probíhala současně, na úrovni Společenství (posouzení slučitelnosti státní podpory) a na vnitrostátní úrovni (například v rámci porušení povinnosti standstill), mohla by zásada loajální spolupráce znamenat, že se vnitrostátní soud obrátí buď na Komisi, nebo prostřednictvím žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na Soudní dvůr, aby ověřil například, zda určité opatření musí být kvalifikováno jako státní podpora. Viz také v tomto ohledu rozsudek Masterfoods a HB, uvedený výše v poznámce pod čarou 35, body 57 a 58, jakož i rozsudky SFEI, uvedený výše v poznámce pod čarou 27, body 49 až 51, a Piaggio, uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 32.

38 — Viz zejména nařízení č. 659/1999.

kému výkladu podanému Soudním dvorem pokud jde o restriktivní podmínku, podle níž musí být žalobci „bezprostředně" dotčeni, mohou toto ustanovení využít rovněž zúčastněné třetí strany, a ty tak také činí nejčastěji [39].

82. S ohledem na výše uvedené je rovněž jisté, že potenciální příjemci vnitrostátní podpory nejsou nuceni obracet se na vnitrostátní soud z toho důvodu, že jim právní řád Společenství neposkytoval vhodný procesní prostředek. Soudní dvůr naopak právě z existence takového procesního prostředku pro jednotlivce proti rozhodnutím Komise o státních podporách vyvodil závěr, že jednotlivec již nemůže napadnout platnost těchto rozhodnutí před vnitrostátním soudem, když nevyužil možnosti podat žalobu před soudem Společenství [40].

83. Analogicky lze dospět k závěru, že není namístě poskytovat ochranu zúčastněné straně, když nevyužije možnosti podat žalobu, kterou jí přiznává právo Společenství, a obrátí se na vnitrostátní soud, který nemá pravomoc rozhodnout podle práva Společenství o přípustnosti podpory, jejíž provedení se požaduje. Nic na tom nemění skutečnost, když se rozsudek takto vydaný vnitrostátním soudem, který je, jak výše uvedeno, ve zjevném rozporu s právním řádem Společenství, stal pravomocným podle vnitrostátního práva.

84. Proto není skutečnost, že v rámci předpisů Společenství o státních podporách má provedení rozhodnutí Komise požadujícího navrácení poskytnuté podpory dopad na vztah mezi členským státem a příjemcem, důvodem požadovat zde méně kategoricky dodržení zásady, podle níž pravomoci Komise nesmí být omezeny.

85. Aniž by to bylo v tomto případě rozhodující, připomeňme ještě judikaturu, podle které nemůže být navrácení státní podpory znemožněno zásadou právní jistoty. Tak je tomu například v případě, když vnitrostátní právo stanoví pro zrušení vnitrostátního rozhodnutí, kterým byla poskytnuta podpora, promlčecí lhůtu [41]. Jelikož se v případě, kdy Komise přijme rozhodnutí prohlašující podporu za neslučitelnou se společným trhem, omezuje úloha vnitrostátních orgánů na provedení rozhodnutí Komise, aniž by v tomto ohledu měly

39 — Viz zejména rozsudky ze dne 14. listopadu 1984, Intermills v. Komise (323/82, Recueil, s. 3809); ze dne 19. května 1993, Cook v. Komise (C-198/91, Recueil, s. I-2487), a ze dne 15. června 1993, Matra v. Komise (C-225/91, Recueil, s. I-3203), a rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 22. října 1996, Skibsværftsforeningen a další v. Komise (T-266/94, Recueil, s. II-1399). Viz také nařízení č. 659/1999.

40 — Rozsudek ze dne 9. března 1994, TWD (C-188/92, Recueil, s. I-833).

41 — Viz rozsudky BUG-Alutechnik, uvedený výše v poznámce pod čarou 17, body 34 až 37, a Alcan Deutschland, uvedený výše v poznámce pod čarou 17, body 18 a 19.

jakoukoli posuzovací pravomoc, nejsou již hospodářské subjekty od okamžiku přijetí rozhodnutí déle v nejistotě ohledně navratitelnosti neoprávněně vyplacené podpory. Nelze proto namítat promlčecí lhůty uložené v zájmu právní jistoty.

86. Z výše uvedeného vyplývá, že právní moc rozsudku odvolacího soudu v Římě nemůže znemožnit navrácení podpory vyplacené v rozporu s příslušnými pravidly Společenství. Je nezbytné ukončit porušování práva Společenství způsobené tímto rozhodnutím.

V – Závěry

87. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázky položené Consiglio di Stato takto:

„– Právní moc rozsudku vydaného v občanskoprávním řízení, který nařizuje vnitrostátním orgánům vyplatit státní podporu, kterou přislíbily, nemůže zasahovat do výkonu pravomocí Komise, které má na základě článků 87 ES a 88 ES.

– V důsledku toho má vnitrostátní soud v případě, kdy se vyslovuje k legalitě opatření přijatého vnitrostátními orgány k provedení rozhodnutí Komise nařizujícího vrácení neoprávněně vyplacené podpory, povinnost nezohlednit ustanovení vnitrostátního práva upravující účinky rozsudku občanskoprávního soudu, který nabyl právní moci, pokud je tento rozsudek v rozporu s povinnostmi plynoucími z článků 87 ES a 88 ES, aby zajistil úplné dodržení pravidel hospodářské soutěže v oblasti státních podpor.“